

2 pav. Perkasoje rastos buitinės keramikos šukės. T. Ivanausko nuotr.

Fig. 2. Household pottery sherds from the trench.

5 m ilgio įvado vietoje rastas išlikęs apie 3,4 m ilgio nesuardyto kultūrinio sluoksnio horizontas, buvęs virš natūralios kilmės gelsvo smėlio, kuris fiksuotas perkasoje į ŠR nuo 2017 m. tirto šurfo, t. y. sklypo P dalyje, arčiau Merkinės gatvės. Kultūrinis sluoksnis šalia esamo gyvenamojo namo buvo suardytas anksčiau įrengtų inžinerinių tinklų, suardytame kultūriniame sluoksnyje aptikta XVI–XVII a. buitinės keramikos šukių, 2 iš jų galimai datuojamos XV a.

Tyrimų metu surasti ir inventorizuoti 145 radiniai. Didžiąją kolekcijos dalį sudarė buitinės keramikos šukės, taip pat 2 stiklinių butelių dalys, 1 koklio fragmentas. Inventorizuota žiesta ir apžiesta buitinė keramika su grūsto akmens priemaišomis. 98 indų fragmentai neglazūruoti, dekoruoti horizontaliųjų linijų ornamentu, vienas fragmentas – bangele. 44 fragmentai buvo dengti ruda ar žalia glazūra (dažniausiai tik vidinėje pusėje) (2 pav.). Radiniai perduoti AKM.

Merkinės St. 5A

In 2018, an excavation was conducted (one 4.7 m^2 trench) on Merkines St. 5A, Alytus Old Town. A 16th–18th-century, 30–35 cm thick cultural layer (Fig. 1) was found at a depth of 40–60 cm. A total of 145 finds were collected, including 142 potsherds, 2 glass bottle fragments, and 1 stove tile. 98 sherds were unglazed, 44 had green on brown glaze. Most of the documented finds can be dated to 16th–18th centuries, 2 pottery fragments to the 15th century (Fig. 2).

Algirdas Kalinauskas,
Ignas Sadauskas

Merkinės gatvė 17A

2018 m. liepos mėnesį atlikti detalieji tyrimai sklype Merkinės g. 17A, Alytuje, suprojektuotos dujotiekio trasos tiesimo vietoje. Tirta vieta patenka į Alytaus senojo miesto vietos (UK 33722) teritoriją.

1387 m. LDK dokumentuose Alytus jau minimas kaip miestelis. XV a. Alytuje jau galėjo pradėti formuotis radialinis miesto planas, kurį sudarė keliai į Punią, Vilnių ir Merkinę bei jų susikirtime atsiradusi turgaus aikštė. Nuo XV a.

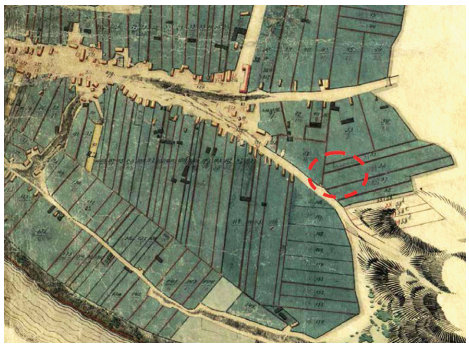

1 pav. Raudonai pažymėta apytikslė tirto sklypo lokalizacija XIX a. II pusės Alytaus miesto detaliajame plane (Lietuvos valstybės istorijos archyvas, f. 526, ap. 8, b. 991)

Fig. 1. The approximate location of the investigated plot, marked in red, in a detailed plan of Alytus in the second half of the 19th century.

pabaigos šią gyvenvietę, esančią dešiniajame Nemuno krante, pradėta vadinti pirmuoju Alytumi, o kairiajame Nemuno krante besiformuojančią gyvenvietę imta vadinti antruoju Alytumi. 1466 m. minimas Alytaus valsčius. 1524 m. įsteigta parapija ir pastatyta bažnyčia. 1581 m. LDK Steponas Batoras suteikė Alytui Magdeburgo teises ir herbą. Per XVII–XVIII a. karus Alytus ne kartą nukentėjo nuo gaisrų ir maro epidemijų. Po trečio ATR padalijimo miestas buvo padalintas į dvi dalis: R dalis atiteko Rusijos imperijai, o V – Prūsijos karalystei. 1807–1915 m. antrasis Alytus priklausė Varšuvos kunigaikštystei. Vėlesniais laikotarpiais dėl palankesnių ūkio ir geografinių salygų antrasis Alytus augo ir plėtėsi, o pirmasis silpo. XIX a. II pusės žemėlapiuose matyti, kad pirmajame Alytuje dešiniajame Nemuno krante vyravo dirbami laukai ir nedideli gyvenamieji pastatai (1 pav.).

2017 m. greta esančiame sklype Lakštingalų g. 12 atlikti žvalgomieji tyrimai, kurių metu tirti 6 šurfai, iš viso 7 m^2 plotas. Užfiksuotas 20–40 cm storio armens sluoksnis su buitinėmis šiukšlėmis. Tais pačiais metais aplinkinėje teritorijoje atlikti žvalgomieji tyrimai, kurių metu minimame sklype tirtas šurfas 2. Jame užfiksuotas iki 60 cm storio XVII–XX a. kultūrinis sluoksnis. Apatiniame horizonte aptikta XVII–XVIII a. datuojamų radinių (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 697).

2018 m. atliekant detaliuosius tyrimus suprojektuotos dujotiekio trasos tiesimo vietoje ištirtos 2 perkasos, iš viso 16,6 m^2 plotas. Užfiksuotas 0,35–1,05 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio chronologija apima XVII–XX a. Perkasoje 1 po viršutiniais ankstesnių žemės ūkio darbų metu suformuotais sluoksniais tirtas iki 20 cm storio XVII–XVIII a. datuojamas pilkos žemės sluoksnis su to laikotarpio radiniais. Po juo iki 15 cm storio ištirto tamsaus smėlio sluoksnio

2 pav. Perkasos 1 vaizdas iš ŠV. I. Sadausko nuotr.

Fig. 2. View of Trench 1, as seen from the NW.

3 pav. XVII–XVIII a. sluoksnyje aptiktas peilis. A. Kalinausko nuotr.

Fig. 3. The knife discovered in the 17th–18th-century layer.

chronologija lieka neaiški, nes jame neaptikta jokių radinių. Įžemyje atidengti 3 įgilinti objektai – ūkinės duobės, užpildytos tamsiai pilka žeme su žvyro intarpais. Pagal aptiktus radinius objektai datuojami XVII–XVIII a. Geltono smėlio įžemis pasiektas 40–65 cm gylyje (2 pav.). Perkasoje 2 fiksuota panaši stratigrafijos situacija kaip ir perkasoje 1, tačiau sluoksniai apardyti vėlesnių žemės judinimo darbų ir gyvenamojo pastato tarybinio laikotarpio statybos metu. Perkasoje 2 geltono smėlio įžemis pasiektas 0,35–1 m gylyje.

Tyrimų metu surasti ir inventorinti 46 radiniai: XVII–XX a. buitinės keramikos šukės, XVII a. I pusės plokštinių koklių fragmentai, XVIII a. olandiškos kaolino pypkės dalis ir geležinis peilis (3 pav.). Radiniai perduoti AKM.

Merkinė St. 17A

In 2018, two trenches (a total of 16.6 m²) were excavated at the site of a planned gas line on the plot at Merkinės St. 17A. A 0.35–1.05 m thick cultural layer dating to the 17th–20th centuries was recorded (Fig. 2). It was determined that the cultural layer's lower horizons formed in the 17th–18th centuries. Three storage pits dating to the 17th century were excavated in the sterile soil. A small collection of 17th–20th-century finds were collected: sherds of household pottery, panel stove tile (*Blattkacheln) fragments*, part of a Dutch pipe, and an iron knife (Fig. 3).

ANYKŠČIAI

Karolis Duderis, Birutė Lisauskaitė

Žvalgomieji tyrimai A. Baranausko aikštėje 13A

2018 m. žvalgomieji tyrimai atlikti A. Baranausko aikštėje 13A, Anykščių senojo miesto vietoje (UK 17147), pradėto statyti pastato aplinkoje. Nagrinėjamas sklypas yra buvusios miestelio turgaus aikštės P pakraštyje. Užstatymas šioje miesto dalyje susiformavo XVI a. II pusėje po kilusių gaisrų pasikeitus miestelio planui. Tuomet turgaus aikštė buvo iškelta nuo parapinės bažnyčios prie pagrindinio kelio, vedusio į Svėdasus ir Balninkus.

Žvalgomųjų tyrimų metu ištirti 2 šurfai, kurių bendras plotas – 4,5 m². Viršutinis iki 30 cm storio XVIII–XX a. kultūrinis sluoksnis buvo nukastas arba permaišytas viename iš sklypo naudojimo etapų, nes pastatas, stovėjęs šiame sklype, buvo nugriautas XX a. 8 dešimtmetyje. Jo smulkios statybinės griuvenos rastos užkastos šurfo 2 ploto dalyje ir, tikėtina, yra ir

1 pav. XVI a. II pusės gertuvės liekanos. B. Lisauskaitės nuotr.

Fig. 1. The remains of a flask from the second half of the 16th century.

po naujai pastatytu pastatu. Šurfuose rastas išlikęs intensyvus 40–80 cm storio XVI pabaigos – XVII a. kultūrinis sluoksnis su tam laikotarpiui būdingais buitinės keramikos radiniais – daugiausia stalo indų fragmentais. ***Šurfe 2***, 90 cm gylyje nuo paviršiaus, rastas permaišytas 10–20 cm storio juodos žemės su smėliu ir pelenais sluoksnis, o po juo esantį 10–40 cm storio rusvos smėlingos žemės sluoksnį irgi skaidė medžio anglies tarpsluoksniai. Šiame apatiniame sluoksnio horizonte rasta daug molinių storasienių puodynių ir molinės žaliai glazūruotos gertuvės (1 pav.) lygiomis sienelėmis fragmentai. Tikėtina, kad šie apatiniai kultūrinio sluoksnio horizontai sklype susiformavo būtent po XVI a. II pusės miestelio gaisro.

The Evaluation at A. Baranausko Sq. 13A

In 2018, a field evaluation was conducted in the vicinity of a building beginning to be built on the plot at A. Baranausko St. 13A, Anykščiai. This plot is on the S edge of the town's market square, which formed in the second half of the 16th century. The two excavated test pits (a total of 4.5 m²) contained a rich 40–80 cm thick, late 16th–17th-century cultural layer with sherds of household pottery characteristic of that period (Fig. 1), mostly fragments of tableware.